

Голові разової ради з розгляду та захисту
дисертації на здобуття ступеня доктора філософії
доктору наук з державного управління, професору,
завідувачу кафедри бізнес-адміністрування і
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Запорізького національного університету
БІКУЛОВУ Даміру Тагіровичу

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора
БОНДАРЧУК Наталії Володимирівни
на дисертацію **АКУЛИ Катерини Юріївни** на тему «Участь громади в
муніципальному управлінні», представлену до публічного захисту на
здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
281 Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертація Акули К.Ю. присвячена дослідженню участі громади в муніципальному управлінні. Актуальність цієї теми обумовлена тим, що участь громади в муніципальному управлінні є складовою процесу побудови демократичного суспільства. Залучення громади до прийняття управлінських рішень відображає як їхню ціннісну складову, так і реалізацію потенціалу спільноти в пошуку оптимальних рішень, які є найкращими для конкретної громади. Україна, як держава, що прагне вступу до ЄС, зосереджена на розбудові ефективної системи муніципального управління. У своїй діяльності вона не лише вдосконалює традиційні механізми залучення громади до управління, а й шукає нові формати, запозичені з країн із більш усталеними демократичними традиціями.

Посилення зв'язку «громада – місцеве самоврядування» наразі характеризується налагодженням діалогу, переходом до колегіальних рішень та орієнтацією на покращення якості життя членів громади. Саме тому пошук нових інструментів самоорганізації громади як учасника муніципального управління спрямований на розвиток її суб'єктності, що проявляється у зацікавленості мешканців у вирішенні місцевих питань та їхньому прагненні до безпосередньої участі у цьому процесі. Система налагодженої взаємодії між громадою та муніципальною владою сприяє зміцненню горизонтальних зв'язків на місцевому рівні, реалізації соціального капіталу громади та конвертації його у економічний та політичний капітали, інтеграції всіх соціальних груп громади у процесі взаємодії з владою та прийнятті рішень.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідної роботи факультету соціології та управління і кафедри філософії, публічного

управління та соціальної роботи Запорізького національного університету, зокрема «Публічно-управлінські механізми розвитку соціальної держави» (реєстраційний номер 0123U103000).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Представлений у дисертаційній роботі текстовий матеріал викладено в логічній послідовності. Завдання, які поставлено і вирішено авторкою, є достатньо обґрунтованими. Висновки є логічним завершенням проведених досліджень за темою роботи та характеризують їх результати. Приведені в роботі теоретико-практичні рекомендації, які засновані на здобутках дисертантки, мають значний теоретичний та практичний інтерес для використання у сфері публічного управління та участі громади в муніципальному управлінні.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження участі громади в муніципальному управлінні» проаналізовано історична генеза та сучасний стан дослідження процесу, визначено дефініції базових понять роботи, обґрунтовано методологічні засади дослідження.

У другому розділі «Механізми участі громади в муніципальному управлінні» розкрито інституціональні моделі формування механізмів участі громади в муніципальному управлінні, нормативно-правові засади формування механізмів участі громади в муніципальному управлінні та процес зміцнення механізмів прямої участі громади у сучасному муніципальному управлінні.

У третьому розділі роботи «Інноваційні форми та засоби удосконалення участі громади в муніципальному управлінні» сформовано засади проведення соціальної рекогносцировки громади, партисипативна демократія визначена як інноваційна форма муніципального управління, запропоновано інноваційні інструменти самоорганізації громади як учасника муніципального управління.

Зміст роботи та наукових публікацій авторки засвідчує достатній рівень обґрунтованості отриманих наукових результатів та підтверджує їх достовірність. Підтвердженням важливості, обґрунтованості наукових положень, значущості результатів дисертаційної роботи також є апробації на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, довідка про впровадження в роботу органів місцевого самоврядування.

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані Акулою К.Ю., є авторською концепцією розуміння участі громади в муніципальному управлінні. Відповідні положення базуються на теоретичних моделях та прикладних дослідженнях вітчизняних і закордонних учених, що підтверджується змістом роботи та посиланням на праці відповідних науковців.

Науковий внесок дослідження Акули К.Ю. полягає у ретельному обґрунтуванні проєкту імплементації європейських стандартів участі громади в муніципальному управлінні в Україні. Основними науковими здобутками дисертації є авторський підхід до уточнення дефініції поняття «громада», яка

базується на включенні двох груп складових: об'єктивних, які фіксуються у нормативних актах (територія, політична самостійність, наявність бюджету, можливість проведення фінансової політики) та суб'єктивних, пов'язаних з ціннісною сферою членів громади та їх соціальною діяльністю (соціально-культурні зв'язки, ідентифікації себе як окремої спільноти, планування майбутнього з урахуванням її розвитку).

Значний евристичний потенціал має, представлена в дисертації, оригінальна концепція інституціональної участі громади у муніципальному управлінні в Україні, яка представлена блоками механізмів прямої участі громади, представництва, консультативних органів, зовнішніх впливів, індикаторів успішності та бар'єрів взаємодії. Відповідно до цього було обґрунтовано, що процес імплементації європейських стандартів взаємодії громади та муніципальної влади має включати в себе низовий рівень як фундаментальний, який виступає провідником формування громадської свідомості, реалізації ідей суспільного блага, взаємодопомоги та суспільної корисності.

Крім того, у дисертації системно та послідовно розглянуто питання вивчення специфіки взаємодії громади та муніципальної влади в умовах дії правового режиму воєнного стану та на основі авторського експертного дослідження розрито бачення фахівців щодо функціонування муніципального управління та напрямів його трансформації. Викликає інтерес обґрунтовані шляхи удосконалення Закону України «Про органи самоорганізації населення» та практичної реалізації діалогового підходу у взаємодії «громада – муніципальна влада».

Повнота викладу основних положень дисертації та її результатів в опублікованих працях. Загальні положення та зміст дисертації викладені у 10 одноосібних публікаціях, з яких 4 – у спеціалізованих фахових виданнях України, 1 стаття опублікована у міжнародному науковому періодичному виданні з наряду підготовки дисертаційного дослідження. Публікації дисертанта відображають основні наукові результати його роботи, що виступає свідченням належного рівня апробації результатів дисертаційного дослідження.

Структура роботи зумовлена метою і завданнями дисертаційного дослідження та представлена вступом, трьома розділами, висновками та списком використаних джерел. Обсяг роботи складає 210 сторінок друкованого тексту, з яких 183 сторінки – основний текст роботи, 27 сторінок використаних джерел (255 позицій), 7 таблиць, 1 рисунок та чотирих додатків.

Практичне значення і впровадження результатів дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо імплементації положень міжнародних нормативно-правових актів, а також європейських стандартів взаємодії громади та муніципальної влади як детермінанти оптимізації процесу муніципального розвитку з урахуванням досвіду взаємодії громади та муніципальної влади у ФРН. Результати дисертаційного дослідження мають практичну цінність для викладення навчальних дисциплін: «Місцеве

самоврядування в зарубіжних країнах», «Територіальне управління та місцеве самоврядування», «Соціальне проектування в публічному управлінні», «Правові засади публічного управління».

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Аналіз змісту дисертаційної роботи та опублікованих праць Акули К.Ю. дозволяє зробити висновок про те, що представлена до захисту робота є логічним, послідовним та науково обґрунтованим дослідженням. Дисертаційна робота Акули К.Ю. є завершеною науковою роботою, яка містить науково обґрунтовані результати, які стосуються вдосконалення участі громади в муніципальному управлінні в Україні. Теоретичні положення спираються на здобутках вітчизняних та закордонних науковців, аналізі практик участі громади в муніципальному управлінні в різних її моделях. Практичні рекомендації базуються на проведеному авторському дослідженні.

Дисертацію оформлено згідно вимог МОН України. Дисертація виконана державною мовою. Стиль дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю, обґрунтованістю. Структура дисертації цілком узгоджується з її назвою, метою і завданнями дослідження.

Дискусійні положення та рекомендації щодо змісту дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи результати дослідження, звернемо увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи та висловимо деякі рекомендації.

1. В тексті дослідження автор зазначає як один з базових принципів, на яких ґрунтується муніципальне управління, принцип субсидіарності (с.46, с.59, с.69, с.77 тощо). Вважаємо, що розширення переліку принципів, на яких базується муніципальне управління, збагатило б зміст роботи. Окрім того робота значно виграла якщо авторка здійснила аналіз інших важливих принципів формування інституціональних засад залучення громади до муніципального управління, насамперед принципів верховенства права та народовладдя. Йдеться про потребу визначення шляхів вирішення колізій між інтересами держави та територіальних громад, забезпечення національного правового порядку та водночас врахування особливостей муніципалітетів.

2. У дисертаційній роботі (с.98-120) авторка акцентує увагу на механізмах прямої участі громади у сучасному муніципальному управлінні, але на нашу думку, більшого розкриття потребує процес цифровізації даної сфери та її впровадження в Україні, особливо з урахуванням того факту, що Україна є одним з флагманів серед європейських країн у цифровізації взаємодії громадянина та держави.

3. У роботі зазначені інноваційні інструменти самоорганізації громади як учасника муніципального управління (с.161-175). Авторка детально та послідовно розкриває їх зміст, але тяжіє більш до позитивного образу їх впровадження. Вважаємо, що доцільним було б розглянути можливі складнощі та препони у їх впровадженні в Україні.

Проте висловлені дискусійні моменти не зменшують наукової та практичної цінності основних положень дисертації. Дисертаційне

дослідження є вагомим вкладом в науку у галузі знань «Публічне управління та адміністрування» і заслуговує позитивної оцінки.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів. Дисертаційна робота Акули К.Ю. містить наукові положення та висновки, що мають значення для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та розвитку спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Відтак дисертаційна робота Акули Катерини Юріївни «Участь громади в муніципальному управлінні» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає профілю спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Акула Катерина Юріївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
завідувачка кафедри менеджменту, публічного управління
та адміністрування
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

Наталія БОНДАРЧУК

Підпис Н.В. Бондарчук затверджую

Вчений секретар Дніпровського державного
аграрно-економічного університету,
доктор фізико-математичних наук, професор

Олена БЕРЕЗА